

Ключові слова: волонтерська діяльність, волонтерство, громадське суспільство, благодійники, добровольці.

Ключевые слова: волонтерская деятельность, волонтерство, гражданское общество, благотворители, добровольцы.

Key words: volunteering, civil society, philanthropists, volunteers.

НЕКІТ КАТЕРИНА ГЕОРГІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
докторант кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ВИДИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ, ЩО ОТРИМУЮТЬ ЗАХИСТ НА ПІДСТАВІ ПРОТОКОЛУ № 1 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Поняття «майно» у практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) розуміється досить широко. Неодноразово зверталася увага на те, що категорія «майно» у розумінні Протоколу 1 Конвенції має «автономне значення, яке не залежить від формальних класифікацій у національному праві» [1]. Не лише фізичні товари, але й деякі права та інтереси, що складають активи (assets) також можуть розглядатись як «майно».

Серед нематеріальних активів, які отримують захист на підставі Протоколу № 1 Конвенції можна виділити наступні:

1) права грошової вимоги. Для того, щоб заборгованості за судовими рішеннями вважалися «майном», необхідно, щоб вони були достатньо визначеними для того, щоб підлягати виконанню (Yrigi Nikolaevicn Ivanov v. Ukraine). Якщо борг був встановлений судовим рішенням, що не є остаточним, і тому не підлягає безпосередній виплаті, він не може вважатися «достатньо визначеним для того, щоб підлягати виконанню», відповідно, не вважається майном [2];

2) акції та корпоративні права, зокрема, права голосу та право впливати на діяльність та політику компанії, а також облигації, які можуть бути предметом торгівлі на ринку капіталу і передаватись від одного володільця до іншого (Reisner v. Turkey, Marini v. Albania, Mamatas and Others v. Greece);

3) професійні клієнти (клієнтела) – Суд визнав цінність за клієнтурою заявників, створеною їх власною працею у справах, що стосувалися професійної діяльності (Lederer v. Germany, Buzescu v. Romania, Iatridis v. Greece). Зазначимо, що на нашу думку, ці висновки Суду можуть бути взяті зі основи при захисті прав на підписників акаунтів у соціальних мережах. В американській судовій практиці на сьогодні вже існують прецеденти захисту прав володільців акаунтів, які втрачали доступ до

належних їм акаунтів внаслідок перешкоджань з боку колишніх найманих працівників чи, навпаки, нових власників компанії. Захист у таких справах базувався саме на визначенні цінності підписників таких сторінок. Американські суди дійшли висновку, що зв'язки у соціальних мережах можуть розглядатись як списки клієнтів. Фактори, які враховують для оцінки економічної цінності підписників, включають визначення часу та ресурсів, витрачених на формування списку клієнтів, чи був обмежений доступ до інформації та чи буде важко повторити інформацію, що міститься у списку клієнтів. Наприклад, у справі *PnoneDog v. Kravitz* суд встановив, що економічна цінність акаунту в соціальній мережі із сімнадцятьма тисячами підписників заключається у списку підписників акаунту та трафіку, який ці підписники генерують на веб-сайті PhoneDog, оскільки акаунт Twitter приносить дохід від рекламодавців [3, 4];

4) права на здійснення індивідуальної професійної діяльності (адвокатської, лікарської тощо), а також ліцензії на ведення бізнесу. Щодо останньої категорії ситуації можуть бути досить різноманітними. Так, у справі *Capital Bank AD v. Bulgaria* проблема заявника полягала в тому, що було скасовано банківську ліцензію, наслідком чого стала автоматична примусова ліквідація банку. У справі *Centro Europa 7 S.R.L. and di Stefano v. Italy* Суд дійшов висновку, що видача ліцензії на загальнодержавне наземне телевізійне мовлення без виділення частот мовлення позбавлене сенсу. У справі *O'Sullivan McCarthy Mussel Development LTD v. Ireland* Суд визнав «майном» дозвіл на виловлювання мідії, а тимчасову заборону на виловлювання мідій визнав обмеженням, яке було встановлене на цей дозвіл [2];

5) гудвіл – поняття, яке вперше з'явилося у практиці ЄСПЛ ще у 1986р., а тому є доволі усталеним. Гудвіл не дорівнюється поняттю ділової репутації, а є значно ширшим, та включає найменування, репутацію, ділові зв'язки (в тому числі клієнтуру), товарні знаки підприємства, власність «фірми» (*Van Marle and Others v. Netherlands*). Основними ознаками гудвілу є те, що він є невіддільним від суб'єкта господарювання та може бути проданий лише разом з підприємством, є можливим лише за наявності надлишкових доходів та є активом, що не амортизується. Захист гудвілу надається Судом за умови, що заявник володіє відповідним рівнем гудвілу, має можливість використовувати свій гудвіл під час здійснення господарської діяльності, є факт протиправного втручання у право заявника на володіння та користування гудвілом і таке втручання призвело до заподіяння майнової шкоди заявнику [5];

6) інтелектуальна власність. Захист інтелектуальної власності на підставі Протоколу № 1 Конвенції є усталеною практикою Суду. Захисту підлягають не лише легітимовані об'єкти інтелектуальної власності, але й, наприклад, заяви про реєстрацію торговельної марки ще до того, як така марка буде зареєстрована (*Anheuser-Bush Inc. V. Portugal*). Судом захищаються також патенти (*Smith Kline and French Laboratories Ltd v. Netherlands*), авторські права (*Melnychuk v. Ukraine*), права на опублікування перекладу роману (*SC Editura Orizonturi SRL v. Romania*), права на

музичні твори та економічні інтереси, що з них випливають (SIA AKKA/LAA v. Latvia).

На думку дослідників, підхід до захисту інтелектуальної власності на підставі Протоколу № 1 Конвенції потребує уточнення. Звертається увага на те, що при захисті інтелектуальної власності фактично має йтися про захист лише майнової складової права інтелектуальної власності. Захист не може охоплювати особисті немайнові інтереси творця, такі як право бути визнаним автором чи винахідцем або право протидіяти спотворенню творів. Такого роду інтереси не охоплюються правом приватної власності. З точки зору прав людини лише економічні інтереси підлягають захисту. Зазначається, що право людини на захист майнового інтересу в інтелектуальних творах не покриває всі форми економічних прав, які захищаються в існуючій системі інтелектуальної власності, а лише обмежені інтереси авторів та винахідців на отримання винагороди за їх інтелектуальну працю. Тому межі матеріальних інтересів, що повинні захищатися, вужче, ніж ті, що захищаються на підставі права власності [6, с. 731]. Слід також зазначити, що з точки зору прав людини строк захисту матеріальних інтересів не повинен поширюватися на все життя творця, оскільки «адекватні стандарти життя» (критерій, що враховується при визначенні того, які економічні інтереси підлягають захисту) можуть бути досягнені шляхом отримання одноразової виплати або шляхом наділення творця на обмежений період часу ексклюзивними правами використовувати його продукцію. Більш широкі власницькі інтереси не повинні захищатися законом, оскільки захист таких інтересів не потребується і по суті не легітимований в рамках прав людини. У кінцевому підсумку, надання захисту вимогам, які не так міцно засновані на людській гідності, буде згубним для вимог, які дійсно засновані на таких фундаментальних цінностях [7];

7) доменні імена. Оскільки на сьогодні ще не має визначеності щодо правової природи доменних імен, а саме чи слід розглядати їх як об'єкти права інтелектуальної власності, цей об'єкт виділяється в окрему категорію [8]. У справі *Raeffgen GmbH v. Germany* Суд зазначив, що для визначення, чи є якийсь об'єкт об'єктом прав власності, необхідно встановити, чи зачіпаються при його використанні фінансові інтереси і чи є економічна цінність у такого об'єкту. Отже, для визначення, чи є доменне ім'я об'єктом права власності, необхідно встановити, чи зачіпаються при його використанні фінансові інтереси і чи є економічна цінність у такого об'єкту. Власник доменного імені має право самостійно визначати способи його використання (розмістити рекламу, сайт про послуги та/або товари, зробити доступ платним або безкоштовним, може здати доменне ім'я в оренду, може продати його тощо). Тому виняткове право на використання доменного імені має економічну цінність, а відповідно, є правом власності в значенні ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основних свобод [9].

Отже, на підставі Протоколу № 1 Конвенції захист надається досить широкому колу суб'єктивних прав, які охоплюються поняттям «майно»

у розумінні Конвенції. Тому перелік таких прав є невичерпним, необхідно лише, щоб суб'єктивне право відповідало кваліфікуючим ознакам. Виходячи з цього, захист на підставі Протоколу № 1 Конвенції надається таким нематеріальним активам, як: права грошової вимоги, акції та корпоративні права, що з них випливають, професійні клієнти (клієнтела) та гудвіл, права на здійснення індивідуальної професійної діяльності, різноманітні ліцензії на ведення бізнесу та дозволи на вчинення певних дій, об'єкти інтелектуальної власності, а також таким новітнім об'єктам, як доменні імена.

Список використаної літератури:

1. Карнаух Б.П. Поняття майна в контексті статті 1 Протоколу № 1 до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL: <http://oaji.net/articles/2016/3229-1463726142.pdf>
2. Рада Європи/Європейський суд з прав людини. Посібник за статтею 1 Протоколу № 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод «Захист власності». Переклад українською Дроздов О.М., Плотнікова В.П., Дроздова О.В., Вінський О.Ю., Ісаєва Ю.М. URL: <https://www.echr.com.ua/publication/zaxist-vlasnosti-posibnik-zi-st-1-protokolu-1/>
3. PhoneDog v. Kravitz (2011), No. C 11-03474 MEJ. 2011 WL 5415612 (N.D. Cal. Nov. 8, 2011).
4. Park, S. and Abril, P. Digital Self-Ownership: A Publicity-Rights Framework for Determining Employee Social Media Rights // *American Business Law Journal*. – 2016. – № 53(3). – P. 537-598.
5. Побережник А. Гудвіл – грошове визначення ділової репутації компанії // *Юрист & Закон*. – 2019. – № 28. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA012937
6. Yu. Ten common questions about intellectual property and human rights // *George State University Law Review*. – 2007. – № 23. – P. 709-753.
7. Klaus D. Beiter. The right to property and the protection of interests in intellectual property: a human rights perspective on the European Court of Human Rights' decision in Anheuser-Bush Inc. V. Portugal // *International review of industrial property and copyright law*. – 2008. – № 39. – P. 714-721.
8. Некіт К.Г. Доменне ім'я як об'єкт цивільних прав // *Часопис цивілістики*. – 2017. – № 23. – С. 40-45.
9. Колосов В. Природа прав на доменное имя. URL: <http://kolosov.info/kommentarii/priroda-prav-na-domennoe-ima>

Ключові слова: право власності, захист прав людини, ЄСПЛ, нематеріальні активи.

Ключевые слова: право собственности, защита прав человека, ЕСПЧ, нематериальные активы.

Key words: property right, protection of human rights, ECHR, intangible assets.